

Pol Antràs Puchal (Barcelona, 1975) és catedràtic d'economia a la Universitat de Harvard i doctorat al Massachusetts Institute of Technology (MIT). Ha estat director del grup de treball sobre Comerç Internacional i Organitzacions al National Bureau of Economic Research. Especialista en comerç internacional, és membre del Col·lectiu Wilson.

JORDI PLAY

“Sense una secessió pactada, Espanya s’acosta a la fallida”

El Col·lectiu Wilson ha calculat l’aportació que fa un català a l’Estat espanyol: 2.251 euros, i l’aportació que hauria de fer cada català per a sostenir un estat propi, 383 euros. A què fan referència aquests càlculs d’ordre estrictament acadèmic?

—Hem calculat, prenent com a referència un any normal, quina és la diferència de despesa entre una estructura d’estat amb una Catalunya independent i sense. Amb estat propi, hi hauria unes despeses de crear certes institucions que ara no existeixen, com ara ambaixades, i d’altres ja existeixen i es podrien reconvertir —les conselleries en ministeris, les escoles i els hospitals ja els tenim—, és un cost que s’estima en 383 euros anuals

per habitant. Per què el benefici seria tan gran? Convertim el dèficit fiscal català en una mesura *per capita* per any, i com que el dèficit català és tan gran, el benefici és molt gran, i encara que el comparem amb els costos addicionals que comportaria tenir un estat propi, a llarg termini produeix un guany per habitant molt significatiu. Hi ha un cert debat sobre quin és el dèficit fiscal català, nosaltres hem argumentat que és el 8%, i d’altres diuen que és el 5,8%, però en tots dos casos hi hauria un guany evident.

—**Què enteneu per llarg termini, i quina seria la situació en què es trobarien els catalans durant la transició al nou estat?**

—És possible que si hi ha un procés pactat, semiamical, podem estar parlant

d’uns cinc anys, no pas de 40. Superada aquesta transició, no hi ha molta incertesa que aquests serien els paràmetres. Ara bé, la pregunta és com arribarem a aquest punt i quin serà el cost. Aquí sí que hi ha molta incertesa.

—**És en aquesta incertesa on pretenen incidir els contraris a la independència, amb xifres i previsions que comencen a quallar en la societat.**

—Han posat sobre la taula xifres absolutament inversemblants. El moviment del Col·lectiu Wilson parteix de la indignació de veure com es tergiversava la realitat aprofitant credencials acadèmiques, i ens semblava que hi havia motius polítics per a ensenyar números radicalment falsos.

—**Sou especialista en comerç inter-**

nacional, i una de les qüestions que més s'ha escampat és un bloqueig comercial per part d'Espanya que faria caure bruscament el PIB català. Com mesureu l'impacte d'un possible boicot?

—Hi ha estudis que quantifiquen el cost de la independència en una caiguda del 30% del PIB, lògicament és una barbaritat. Ho fan senzill: diuen que Catalunya és una economia molt oberta, amb bona part de les vendes a Espanya i la resta del món, i és cert que el volum de vendes catalanes a Espanya és el 30% del PIB català. Però això vol dir que un estat català deixaria de vendre radicalment a Espanya, un escenari no sols apocalíptic sinó inversemblant. El primer error és de primer any d'economia: les exportacions no són valor afegit, i per tant, no és comparable al PIB perquè les exportacions inclouen béns finals i béns intermedis, de manera que és impossible calcular l'efecte d'una baixada de comerç sobre el PIB sense tractaments de les dades amb les taules *input-output* per a cada indústria, i només així pots relacionar el volum de producció amb el PIB. Nosaltres no

hem fet els càlculs perquè ja existeixen, i estan molt ben fets. Tothom accepta que el volum d'exportacions catalanes cap a Espanya significa el 22,5% del PIB.

—Si de cop Espanya deixés de comprar a Catalunya, el PIB cauria un 22,5%?

—Sí, tot i que és del tot inversemblant que es produeixi aquesta situació. No ens ho creiem perquè de les exportacions de Catalunya a la resta d'Espanya només un 33% són en béns de consum. Quan parlem de bloqueig, bàsicament pensem en el fet que la gent de Madrid deixarà de comprar cava català o fuet Tarradellas, però el 66% de les exportacions són béns intermedis o béns de capital. Una empresa de Vic que ven ferreteria, no ven al consumidor, sinó a un empresari que produeix un bé final. Algú es pensa que si l'empresari d'Astúries està satisfet amb la qualitat i el preu, deixarà de comprar-li? Potser en trobarem algun, però ja no serà una decisió de consumidor, sinó que és una decisió política com a empresari que desmillorarà la seva competitivitat, potser li farà baixar la producció i abaixar preus, etc. És molt poc creïble, i com que representa el 66% de les exportacions catalanes a l'estat, baixa molt el percentatge. I en segon lloc, faran boicot a Nissan, Seat o Nestlé? I encara més, les empreses multinacionals instal·lades a Catalunya generen més del 50% del volum d'exportacions catalanes.

—El monstre s'ha convertit en un ratolí...

—Si fem els comptes amb un bloqueig extrem però que té en compte aquests factors, ens surt una caiguda del PIB que, com a màxim, serà del 2%. En un escenari més normal, on hi ha bloqueig localitzat en béns de consum, la pèrdua estimada és de l'1%. També hi ha la possibilitat d'un escenari de bloqueig polític orquestrat, però aleshores desencadenaria un bloqueig recíproc, que a Espanya no li convé en absolut.

—Heu assenyalat que el 50% de les exportacions catalanes són d'empreses multinacionals. En aquest sentit, també s'ha afirmat que en una Catalunya les empreses fugirien a causa d'una elevada inseguret jurídica. Vós sosteniu tot el contrari!

—Hi ha un índex del Banc Mundial, el *Doing business report*. Hi ha una pregunta sobre la facilitat per a fer negocis en un país en funció del seu marc legal,

doncs aquí Espanya ocupa la posició 136 de 185. Per tant, quan Rajoy diu "nosaltres no som Uganda", és cert, perquè Uganda ocupa el lloc 144... El marc legal espanyol s'ha de reformar de dalt a baix, tant en la justícia com en l'administració, el control de la corrupció, etc. En aquest context, un avantatge qualitatiu de la independència és la facilitat de començar de zero i de crear un nou marc legal que funcioni i fomenti el benestar de la societat. El marc legal espanyol no és cap atractiu per a quedar-s'hi.

A Catalunya, el fet que hi hagi una presència tan important de multinacionals és una gran notícia, un motiu d'optimisme i no de pessimisme de cara a la independència, perquè no veig que aquestes empreses decideixin marxar. Sabran que hi haurà una transició nacional, estaran a l'expectativa i voldran informació, i quan vegin que és un procés tranquil, l'acceptaran amb normalitat. En les multinacionals tenim uns aliats importants, és molt difícil que marxin perquè tenen els actius aquí i uns costos en què ja han incorregut.

—Aquestes multinacionals podrien ajudar a convèncer, pel seu propi interès, els seus països del suport al procés català?

—N'estic convençut, que seran un agent molt important per a minimitzar els costos de la independència. En qualsevol cas, aquí la incertesa sobre el futur de Catalunya és si no marxéssim d'Espanya.

—Us referiu a la viabilitat d'una Catalunya espanyola?

—Sí, i ara com ara sembla que una Catalunya dins d'Espanya no és viable. Amb l'actual conjuntura econòmica i les retallades que li cauen a sobre, la situació és molt preocupant. Hi ha un problema greu de deute que, si no canvia la conjuntura econòmica en els propers anys, pot portar a una crisi de deute i una potencial sortida de l'euro. I com expliquem això a les multinacionals que tenim a Catalunya que hi ha la possibilitat que Espanya surti de l'euro? És una possibilitat, no excessivament alta, però molt més alta que els últims anys, i en els darrers mesos no ha baixat la probabilitat de sortir-ne.

—L'unionisme defensa que Catalunya no podria formar part de la zona euro. Però sense Catalunya, l'economia espanyola podria complir

els criteris de pertinença a la unió monetària?

—Per a Espanya, un escenari de separació no amistosa, posant la traveta continuament i on el govern català aconseguís fer una consulta legítima i obté el reconeixement internacional, i paral·lelament Espanya opta pel bloqueig a la UE, seria nefast. I és un escenari on el govern català òbviament es negarà a reconèixer el deute espanyol, perquè és un deute en què ha incorregut el Regne d'Espanya. Espanya es trobaria amb el mateix deute nominal però amb un 18,5% menys de PIB, i això implica que, si les projeccions que vénen ara d'Europa són que el deute espanyol augmentarà fins al 100% a final del 2014, si li restem el PIB català, se situaria en gairebé el 120%. Si l'economia espanyola estigués en fase expansiva, encara se'n sortiria, però en la seva situació, és un clar escenari de sortida de l'euro i de fallida.

—**És a dir que, si no hi ha una secessió pactada, Espanya va cap a la fallida.**

—Sí, molt fàcilment pot anar a la fallida. I Espanya no ho veu, perquè si en fos conscient s'ho pensaria molt, i tampoc no ha calculat fins a quin punt pot reprimir aquest procés sense sortir-ne escaldat. Hi ha molts escenaris, per exemple, la repressió militar, tot i que ningú no en vol sentir a parlar.

—**Quina conclusió n'extraieu, de la gestió de la crisi del deute de Xipre per part de la UE?**

—La situació de Xipre no és traslladable a Espanya, però sí que és molt preocupant l'amateurisme de les institucions europees en aquest cas, ha estat molt poc professional i han traslladat la sensació d'improvisació total. Aquesta arbitrarietat en la gestió del deute em crea molta incertesa. També a l'Estat espanyol, reticent a buscar un rescat i intentant posar pegats amb el rescat de les entitats financeres.

—**Quins han estat els errors de gestió més gruixuts, al vostre entendre?**

—La política fiscal europea no ha estat prou expansiva. A Alemanya hi ha hagut, a banda de fòbia a la inflació —la darrera gran hiperinflació de l'Europa occidental, la pateix Alemanya als anys vint—, una combinació amb l'argument que els europeus del sud han malbaratat i ara no volen l'austeritat. Ara bé, les polítiques expansives són bones si els diners pú-

blics es fan servir de manera productiva, però a Espanya van proliferar inversions ineficients i injustificades —palaus d'esports, estacions d'AVE, palaus firals, etc.— i això va cremar els diners i ara encara s'han de mantenir, de manera que les retallades acaben caient justament sobre allò que no s'hauria de tocar, educació i salut. Sigui com sigui, a Europa hi ha hagut massa austeritat, perquè tenia la possibilitat d'endeutar-se més, però hi ha hagut pressions polítiques.

—**Serà inevitable, el rescat?**

—Espanya intentarà resistir tant com pugui. Tinc la sensació que l'executiu espanyol està fent temps, i s'entén des del punt de vista d'estratègia política, però cada dia que passa el cost d'aquest anar fent és molt més alt.

—**Un dels arguments més emprats pels unionistes contra el procés és que els pensionistes quedarien desemparrats, perquè l'estat català no podria pagar. La trampa és no explicar com es paguen les pensions, perquè la guardiola no existeix. Però una Espanya en fallida i fora de l'euro, podria fer front al pagament de les pensions?**

—És la mentida més innoble, perquè fan creure a la gent gran que no tindran ni per a menjar després de cinquanta anys cotitzant, perquè la guardiola de les pensions és a Madrid i s'ho quedaran tot. És del tot innoble aquesta tergiversació per part de polítics i acadèmics al servei d'una estratègia, perquè no hi ha una guardiola, sinó que els treballadors en actiu paguen les seves contribucions, que immediatament passen a la gent gran. Amb la independència, la gent jove de l'estat català pagaria les pensions de la gent gran, i la gent jove catalana ja no pagarà als jubilats espanyols. El nivell de les pensions en l'estat català dependrà de la taxa d'ocupació, els salaris, l'estructura democràtica, etc. I si mirem tots aquestes factors, és clar que les pensions a Catalunya en principi haurien de ser més altes, aproximadament un 10% més. Per tant, com a argument, les pensions només funcionen com a argument a favor de la independència. I de nou, Espanya hauria de preguntar-se si ella podria pagar les seves pensions sense l'aportació catalana i amb la seva taxa d'atur.

—**I què passa amb el fons de garantia de pensions que, de fet, sí que és una guardiola que tutela Madrid?**

—Aquesta guardiola existeix, tot i que en un sistema de repartiment no n'hi hauria d'haver. L'Estat espanyol va reconèixer que hi havia una situació demogràfica que feia un futur problemàtic quant al pagament de pensions, perquè hi havia els *babyboomers* que en algun moment s'haurien de retirar i la gent que els suportaria tindria una càrrega molt més gran, i es va crear un fons de garantia. Les quantitats són ridícules, i no només això, l'estat les ha invertides en deute públic espanyol, de manera que més del 90% d'aquest fons de garantia són pagats de l'estat. Això és absurd, perquè si necessites els diners de la guardiola, en comptes de diners hi trobes pagats. Per tant, si marxem no deixem una guardiola plena de diners, sinó de deute públic espanyol.

—**El que sí que és cert és que durant els primers mesos, l'estat català tindria dificultats de liquiditat.**

—Sí, però la podria oferir alguna institució internacional, i els mercats de capital. Això és segur, perquè quan l'ONU reconegués l'estat català, per

què la Generalitat no pot anar al FMI o a la UE, encara que a curt termini no hi entrem, perfectament oferir ajuda financera. També en aquest sentit s'ha tergiversat la realitat, i s'ha confós els ciutadans sobre les conseqüències de no ser membre de la UE.

—**En tot cas, seria viable un estat català fora de la UE?**

—Sí. Tot i que jo prefereixo ser membre de la UE. Seria inversemblant que la UE no decidís canviar els tractats, que són prou ambigus per a permetre l'entrada de Catalunya, i intentar convèncer Espanya. Si realment el cas de Catalunya es tracta com una nova entrada a la UE, Espanya potser ho bloquejarà durant uns anys. Però això no vol dir massa, perquè pots signar un acord comercial bilateral amb Europa com han fet Suïssa i molts altres països. Només cal una majoria qualificada, que la tindriem segur, per dues raons: primera, perquè, si hem fet el procés de forma escrupolosament democràtica, amb quina legitimitat la resta d'Europa ens diria que el que calia era fer una guerra, com han fet altres països

per independitzar-se? I segona, perquè les multinacionals seran les primeres interessades a mantenir el mercat únic amb Catalunya, i no estarien disposades a pagar aranzels i pressionarien els seus governs.

—**També s'amenaça amb la fi de la lliure circulació dels ciutadans amb nacionalitat catalana. Però la Constitució atorga la nacionalitat espanyola a qualsevol persona d'origen espanyol. Els catalans que volguessin també serien espanyols.**

—Exacte, en el supòsit que Catalunya fos expulsada de la UE i no se li permetés ni tan sols firmar els acords de Schengen, cosa que és també inversemblant, els catalans no tindrien cap problema de mobilitat a la UE, perquè tindrien passaport espanyol, com garanteix la Constitució. Per tant, els vetos d'Espanya en aquest sentit no donarien cap resultat.

—**També queda clar que Catalunya podria operar en euros sense el permís de Madrid a la UE. Té gaire importància que no tingués veu al Banc Central Europeu, com sí que n'hi té Espanya,**

si no fos membre de l'eurozona?

—Catalunya no tindria influència en la política monetària europea, això és cert. Però Espanya hi té un lloc i no té la més mínima influència en les decisions que pren el BCE. En tot cas, si Catalunya fos un estat de l'eurozona, el seu pes seria tan petit que tampoc no tindria influència.

—**Si l'estat català tingués problemes greus de liquiditat i no formés part de la zona euro, quines sortides tindria?**

—Per exemple, La Caixa, en una Catalunya independent tindria oficines aquí, però també a Madrid, i fins i tot seria lògic que aquesta entitat s'intentés expandir a més països. I un cop tens una filial en un país de la UE, pots fer servir la liquiditat del BCE, i de fet això passa amb bancs suïssos que tenen una filial a Londres o París. També hi ha bancs americans que fan el mateix amb la UE; per tant, no ser membre de la UE no vol dir que les entitats no tinguin accés al crèdit a través del BCE. Tot això no s'explica bé, i és molt important de cara a consultar els ciutadans que disposin de tota la informació certa, sense trampes, mentides i manipulacions polítiques.

—**En el procés de creació de l'estat propi hi deu haver algun però. Quins són els factors que podrien fer grinyolar la transició?**

—És una opinió personal, que no necessàriament comparteixen els altres membres del col·lectiu. No em preocupa que no siguem financerament i fiscalment sostenibles sinó la percepció que els inversors internacionals en tindran, agents fonamentals en el procés. Em fa por que en un escenari on la secessió no fos amistosa i Espanya ho passés molt malament hi hagués un efecte contagi, pel qual el deteriorament de la percepció d'un país acaba afectant negativament la percepció en d'altres països. Fàcilment, una situació molt negativa a Espanya podria tenir aquest efecte contagi a Catalunya. Pel que fa als inversors internacionals, la gent es sorprendria de la seva poca sofisticació. Són gent que llegeix el *Financial Times* i poca cosa més, i el que li diuen de boca a orel·la, i en això es basen les seves decisions d'inversió. Però és un problema salvable, la Generalitat hauria de fer una campanya internacional per explicar la seva situació real.

Gemma Aguilera